

**Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації**

**Комунальний заклад «Харківський спеціальний
навчально-виховний комплекс ім. В.Г.Короленка»
Харківської обласної ради**

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

**Корекційна програма для спеціальних
загальноосвітніх навчальних закладів
для дітей із глибокими порушеннями зору
(5-7 класи)**

Харків – 2013

**Рекомендовано методичною радою комунального закладу
«Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс
ім. В.Г.Короленка» Харківської обласної ради
Протокол № 4 від 09.01.2013 р.**

Рецензенти: Вавіна Л.С., кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії тифлопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки АПН України, Гудім І.М., кандидат педагогічних наук, зав. лабораторії тифлопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки АПН України.

Автори:

Христосова Надія Вікторівна, заступник директора з навчальної роботи КЗ «ХСНВК ім. В.Г. Короленка», вчитель російської мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист;

Тельна Ольга Анатоліївна., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри корекційної освіти Харківської гуманітарно-педагогічної академії, вчитель української мови та літератури КЗ «ХСНВК ім. В.Г. Короленка», спеціаліст вищої категорії;

Шрамко Людмила Михайлівна, учитель української мови та літератури КЗ «ХСНВК ім. В.Г. Короленка», спеціаліст II категорії.

Розвиток мовлення. Корекційна програма для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із глибокими порушеннями зору (5-7 класи). – Харків – 2013. – 63с.

Висновки експертизи			
1. Реєстраційний номер _____			
2. Напрямок « <u>Спеціальна та інклюзивна освіта</u> »			
3. Розділ _____			
Експерти			
П.І.Б.	Дата	Загальний бал	Підпис
Середній бал			
Голова комісії _____			
<i>П.І.Б.</i>		<i>підпис</i>	
Дата _____			

Зміст:

Пояснювальна записка.....	4
5 клас.....	16
6 клас.....	30
7 клас.....	44
Література.....	58
Рецензія.....	60

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відомо, що мовлення відіграє надзвичайно важливу роль у житті дітей із глибокими порушеннями зору, оскільки, окрім основних функцій (комунікативної, сигніфікативної, смисло-розрізнявальної та спонукальної) воно виконує ще й компенсаторну функцію. Виокремлення цієї функції мовлення не означає виникнення якихось принципових особливостей у змісті, структурі чи стилістиці мовлення незрячих, а тільки вказує на появу нового аспекту мовлення, що виникає внаслідок звуження сфери пізнання та є спрямованим на подолання пов'язаних із цим негативних наслідків у психічному розвитку школярів із вадами зору.

Мовленнєва компенсація наслідків зорової депривації реалізується головним чином у сфері чуттєвого пізнання. Мовлення, взагалі, та слово, зокрема, уточнюють, корегують і спрямовують чуттєве сприйняття дійсності. Дефекти зору призводять до цілковитого чи часткового випадіння зорових образів із чуттєвого досвіду, при чому в багатьох випадках предмети та явища зовнішнього світу залишаються недоступними для сприймання за допомогою збережених органів відчуттів. Заповнення цих прогалин, а також уточнення та корегування не досить повних, а найчастіше навіть спотворених до цілковитої невідповідності оригіналу, тактильних, зорових (за

умови наявності залишкового зору) та інших образів є функцією мовлення та мислення.

На основі словесних пояснень, супроводжуваних доступними для незрячого чуттєвими даними та збереженими зоровими образами (у випадках втрати зору в не ранньому дитинстві), діти із вадами зору отримують уявлення про велику кількість недоступних для їхнього сприймання предметів і явищ довколишнього світу.

Компенсаторна функція мовлення яскраво виражена в усіх видах психічної діяльності школярів із глибокими порушеннями зору: у процесі сприймання, коли слово його спрямовує й уточнює, при формуванні уявлень та образів уяви, під час засвоєння понять тощо. Неодмінною умовою успішного пізнання незрячою дитиною довколишньої дійсності є зв'язок її збідненого досвіду зі словом, яке сприяє виокремленню суттєвих ознак, встановленню взаємозв'язків і відношень між об'єктами та їх частинами, а також дозволяє подолати формальне засвоєння понять.

Проте компенсаторна функція мовлення не вичерпується пізнавальною діяльністю: вона має величезне значення у формуванні особистості дитини з вадами зору. Адже саме завдяки мовленню незрячі можуть підтримувати контакт із іншими людьми, орієнтуватись у довколишньому світі, бути активними та корисними членами суспільства.

Тому заняття з розвитку мовлення є важливою складовою корекційно-розвивального блоку навчального плану спеціальної школи-інтернату для дітей із глибокими порушеннями зору.

Розвиток і корекція мовлення незрячих учнів у спеціальній школі-інтернаті здійснюється впродовж навчання в початковій (1–4 класах) і середній школі (5–7 класах). Це забезпечує комплексність і послідовність корекційно-розвивального впливу, спрямованого на мінімізацію недоліків мовлення незрячих учнів, а також сприяє якнайповнішому вираженню компенсаторної функції мовлення.

Психокорекційна робота з розвитку мовлення в 5–7 класах спеціальної школи-інтернату для дітей із глибокими порушеннями зору спрямована на досягнення максимальної нормалізації психічних процесів, подолання типологічних та індивідуальних недоліків усного та писемного мовлення дітей у процесі їхнього навчання та загального розвитку.

Тож метою спеціальних занять з розвитку мовлення в 5–7 класах для учнів із глибокими порушеннями зору є забезпечення такого рівня їх мовленнєвої компетенції, який допоможе їм успішно здійснювати самостійну комунікативну діяльність, сприятиме корекції недоліків психофізичного розвитку та підготовці до соціалізації в суспільстві.

Відповідно, завданнями уроків розвитку мовлення у 5–7 класах є:

1. розвиток перцептивних (аудіювання, читання) та продуктивних (говоріння, письмо) мовленнєвих умінь;

2. розширення та збагачення словникового запасу, подолання негативних наслідків ураження зорового аналізатора (вербалізму та формалізму мовлення);

3. забезпечення емоційно-мотиваційного компонента оволодіння рідною мовою;

4. корекція мовленнєвих недоліків: вироблення навичок дотримання орфоепічних, орфографічних, пунктуаційних, інтонаційних, жанрово-стилістичних норм усного та писемного мовлення;

5. формування високого рівня культури монологічного та діалогічного усного та писемного мовлення;

6. формування гуманістичного світогляду, розвиток духовного світу, утвердження загальнолюдських морально-етичних орієнтирів;

7. розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, їхнього самостійного і критичного мислення, культури полеміки, вміння аргументовано доводити власну думку;

8. вироблення вміння компетентно і цілеспрямовано орієнтуватися в інформаційному і комунікативному сучасному просторі;

9. забезпечення компенсаторної функції мовлення у формуванні всебічно розвинутої особистості, здатної до самостійної життєдіяльності й успішної інтеграції в суспільстві.

Роботу з розвитку мовлення у 5–7 класах спеціальної школи-інтернату для дітей із вадами зору слід проводити за такими напрямками:

- розвиток фонематичних процесів і звуко-буквенного аналізу і синтезу;
- формування та розвиток орфоепічних навичок;
- розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті;
- збагачення та уточнення словникового запасу;
- розвиток уваги до морфологічного складу слів та словозміни у словосполученнях;
- робота над граматичною структурою речення, розвиток уміння правильно складати прості поширені речення, вживати різні граматичні конструкції у зв'язному мовленні;
- формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-стильових особливостей мовлення;
- розвиток навичок зв'язного діалогічного і монологічного мовлення;
- корекційна робота з подолання порушень усного та писемного мовлення;

- оволодіння вміннями невербальної комунікації: формування адекватного арсеналу мімічних, пантомімічних рухів;

- підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного мовлення школярів.

Корекційно-компенсаторна спрямованість занять з розвитку мовлення в 5–7 класах визначається її метою і завданнями, які в свою чергу зумовлюються змістом навчального матеріалу, віком учнів, їхніми індивідуальними особливостями, часом втрати зору або початком його зниження, та ґрунтується на принципах:

1. корекційної спрямованості педагогічного впливу на розвиток мовлення незрячих учнів як важливої складової їхнього психофізичного розвитку;

2. системності та систематичності навчальної діяльності з подолання недоліків мовлення школярів;

3. забезпечення міжпредметних зв'язків із навчальними дисциплінами суспільно-гуманітарного та природничого циклу: рідною й іноземною мовами, українською та світовою літературами, етикою, історією України, біологією, географією тощо;

4. навчально-виховної спрямованості дидактичного матеріалу, відповідності навчальних методів і прийомів меті та завданням уроку;

5. гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу розвитку мовлення учнів;

6. забезпечення індивідуального підходу й особистісно-орієнтованої спрямованості в навчанні та вихованні школярів із глибокими порушеннями зору.

Передбачається, що збідненість і стереотипність самостійного мовлення, наявна в незрячих учнів 5–7 класів, долатиметься завдяки опрацюванню різноманітних типів речень і текстів, а також роботі над правильним вживанням часових і відмінкових форм. Розширення арсеналу формальних засобів вираження думки логічно пов'язуватиметься із попереднім уточненням змісту висловлювання. Такий підхід має на меті навчити дітей об'єднувати навколо одного й того ж змісту різноманітну лексику та синтаксичні конструкції, що сприятиме уникненню формалізму та вербалізму мовлення школярів.

Групова й індивідуальна форми проведення занять з розвитку мовлення сприятимуть мінімізації мовленнєвих недоліків, корекції психофізичного й особистісного розвитку школярів із вадами зору, надаватимуть учням можливості активніше спілкуватися, створюватимуть підґрунтя для успішної соціалізації.

Матеріал до програми колекційного курсу „Розвиток мовлення” дібрано з урахуванням міжпредметних зв’язків із навчальними дисциплінами суспільно-гуманітарного циклу, що сприятиме розширенню світогляду учнів, формуванню вмінь і навичок ефективного засвоєння знань з мови і мовлення на інших уроках.

Структурно зміст навчальної програми у кожному класі розподілено (із зазначенням кількості годин) на 3 розділи: „Мовлення як засіб спілкування”, „Робота з текстами певного стилю, типу та жанру мовлення”, „Культура усного та писемного мовлення”, що забезпечує логічність і послідовність викладу навчального матеріалу, збалансованість формування ґрунтовних теоретичних знань про рідну мову та мовлення та практичних умінь і навичок грамотної й ефективної міжособистісної комунікації, встановлення постійного взаємозв’язку між розвитком мовленнєвої компетенції учнів і їхньою повсякденною мовленнєвою діяльністю, комплексність і варіативність корекційно-розвивального впливу на мовленнєвий розвиток школярів із глибокими порушеннями зору.

На заняттях з розвитку мовлення у формуванні та розвитку мовленнєвих умінь і навичок незрячих учнів важливе місце посідає робота з удосконалення аудіювання (слухання-розуміння), що передбачає регулярне

використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих завдань з розвитку умінь слухати, розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови, мовного оформлення тощо), виокремлення з прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань. Зокрема, на основі прослуханих текстів інструктивного характеру доцільно застосовувати завдання, що передбачають короткі відповіді на запитання за змістом тексту, складання плану прослуханого, вибір правильної відповіді із декількох запропонованих, спостереження за мовними виражально-зображувальними засобами; використовувати на уроках тексти художнього, публіцистичного, наукового та інших стилів.

Формування другого виду мовленнєвої діяльності — говоріння — передбачає формування і розвиток умінь та навичок діалогічного і монологічного мовлення, що здійснюється в процесі:

- заучування учнями невеликих текстів, віршів, загадок, прислів'їв, приказок, матеріалів для рольових ігор тощо;
- складання усних відповідей на основі почутого або прочитаного тексту, усних повідомлень та відповідей на лінгвістичну тему;
- переказування почутого або прочитаного (докладно, стисло, вибірково) текстів різних типів, стилів і жанрів мовлення;

- складання діалогів і монологічних висловлювань різних типів, стилів і жанрів мовлення.

Робота з читання на уроках розвитку мовлення спрямована на вироблення в учнів навичок виразного читання вголос, що передбачає його інтонаційну правильність, достатню швидкість, уміння виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання, правильної розстановки логічних наголосів особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму тощо.

Важливим аспектом розвитку мовлення незрячих учнів у 5–7 класах є формування навичок читання мовчки, практичне ознайомлення з його різновидами (ознайомлювальним, вивчальним, переглядовим). Школярі повинні навчитися читати мовчки незнайомий текст швидше, ніж уголос, розуміти і запам'ятовувати після одного прочитання його фактичний зміст, логічні відношення, закладені в тексті, розуміти його основну думку, позицію автора, сприймати зображувально-виражальні засоби прочитаного.

Значне місце на уроках із розвитку мовлення у 5–7 класах посідає удосконалення навичок письма школярів із глибокими порушеннями зору: написання робіт творчого характеру, серед яких усні й письмові перекази і твори різних типів, стилів і жанрів мовлення. Перекази і твори виступають у якості підготовчих вправ до оволодіння учнями життєво необхідними жанрами

мовлення (конспект, реферат, доповідь, виступ на зборах, під час дискусії, рецензія тощо). Для активізації мовленнєвої діяльності незрячих учнів слід надавати перевагу таким темам для створення самостійних висловлювань, які були б пов'язані з життєвим досвідом учнів, зацікавлювали б їх, викликали інтерес, прагнення поділитися думками, зближували реальну і навчальну мовленнєву діяльність, мали б чітке виховне спрямування.

Заняття з розвитку мовлення у 5–7 класах доцільно будувати таким чином, аби кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, щоб учні успішно оволодівали і монологічним, і діалогічним мовленням, спираючись на знання про текст, стилі, типи, жанри мовлення, ситуацію спілкування, набували культури мовлення, розширювали свій загальний світогляд.

Комунікативна діяльність на заняттях з розвитку мовлення має здійснюватися в ході розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань (за принципом зростання складності). Щоб надати школярам більше можливостей для спілкування, висловлення власних думок і почуттів, необхідно ширше впроваджувати групову та парну форму проведення занять, індивідуалізувати та диференціювати систему письмових робіт.

Варто також звернути увагу на те, що, попри відсутність поточного та тематичного оцінювання

успішності навчальної діяльності школярів, на початку та в кінці навчального року слід проводити вхідний і вихідний моніторинг рівня розвитку мовлення учнів. З цією метою в змісті програми вказано, якими вміннями та навичками мусять оволодіти діти по закінченні вивчення кожної теми та розділу.

5 клас

70 годин (2 години на тиждень)

(2 години для використання на розсуд учителя)

Кількість годин	Зміст роботи	Очікувані результати
2	<p>Вхідний діагностичний контроль</p> <p>Аудіювання тексту художнього стилю.</p> <p>Складання усного висловлювання за описаною ситуацією (опорними сполученнями слів, поданим початком фрази).</p> <p>Читання мовчки тексту художнього стилю.</p> <p>Складання письмового висловлювання про прочитану книгу (улюбленого літературного героя).</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> з одного прослуховування художній текст, час звучання якого триває 3–4 хвилини (320–400 слів); <i>висловлюється</i> з приводу змісту прослуханого; <i>виявляє</i> у сприйнятих на слух текстах образні і влучні вислови, <i>коментує</i> їх; <i>визначає</i> тему й основну думку почутого, причинно-наслідкові зв'язки; <i>висловлює</i> своє ставлення до дійових осіб, їхніх вчинків; <i>пов'язує, зіставляє</i> почуте із власними спостереженнями, життєвим досвідом; <i>доповнює</i> почуте власними спостереженнями; <i>будує</i> самостійне зв'язне висловлювання за спостереженнями в навколишньому, ілюстрацією, поданим зачином або кінцівкою, за опорними словами, за пода-</p>

		<p>ним або колективно складеним планом (час звучання до 3 хвилин); <i>використовує</i> виражальні засоби мови; <i>виражає</i> своє ставлення до висловлюваного; <i>Читає мовчки</i> речення (короткі абзаци), що відрізняються 1–2 словами; усвідомлює різницю у значенні схожих, але не однакових речень; <i>виявляє</i> з-поміж 2–3 речень те, що відповідає зазначеному вчителем змісту. <i>Складає</i> самостійне письмове висловлювання (60–80 слів) за прочитаним твором, <i>використовує</i> виражальні засоби мови.</p>
28	<p>Мовлення як засіб спілкування</p>	<p><i>Корекційно-розвиткова спрямованість:</i> розвиток навичок зв'язного діалогічного і монологічного мовлення; розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання порушень усного та писемного мовлення; оволодіння вміннями невербальної комунікації: формування адекватного арсеналу мімічних, пантомімічних рухів; підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного</p>

	мовлення.	
8	<p>Вступ. Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Стили мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий), їх особливості та сфера використання. Типи мовлення (різновиди текстів): розповідь, опис, роздум. Жанри мовлення: оповідання, відгук, замітка, особливості їх побудови. Основні правила спілкування. Мета спілкування і адресат мовлення.</p>	<p>Учень: <i>розрізняє</i> такі поняття, як мовлення, види мовленнєвої діяльності, монолог, діалог, адресат мовлення; усну та письмову, монологічну та діалогічну форми мовлення; тему та основну думку, тему й мікротему висловлювання; мовні засоби зв'язку речень у тексті; стилі мовлення, сферу їх використання, типи і жанри мовлення, особливості їх побудови; вимоги до мовлення;</p>
10	<p>Діалогічне мовлення Діалогічне мовлення як засіб спілкування. Аудіювання тексту діалогічного характеру. Правильне інтонування та написання діалогів і речень із прямою мовою. Виразне читання за особами та інсценування уривків містять діалоги.</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання 4—5 хв.); <i>складає</i> первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); <i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту</p>

<p>Складання діалогів етикетного характеру за опорними фразами.</p> <p>Моделювання й інсценування ситуацій спілкування з власного досвіду з використанням діалогу етикетного характеру (в гостях, у транспорті, в магазині тощо) та діалогу-розпитування.</p> <p>Виразне читання та розігрування діалогів, що мають певне емоційне забарвлення (радість, смуток, вдовolenня, невдоволення, гнів, захват тощо).</p> <p>Моделювання й інсценування ситуацій спілкування з використанням діалогів, що мають певне емоційне забарвлення.</p>	<p>повідомлюваного на основі формулювання теми, основної думки;</p> <p><i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти, що містять діалоги, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;</p> <p><i>складає, розігрує</i> діалоги певного обсягу (орієнтовно 6—7 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, зразка, за поданим початком, опорними словами, малюнком, досягаючи комунікативної мети (тривалість діалогу 3—5 хв.);</p> <p><i>передає</i> емоційне забарвлення діалогу за допомогою інтонації, міміки та пантоміміки;</p> <p><i>дотримується</i> теми висловлювання, норм української літературної мови;</p> <p><i>використовує</i> репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;</p> <p><i>дотримується</i> норм письмового оформлення діалогу.</p>
--	--

<p>10</p>	<p>Монологічне мовлення Монологічне мовлення як засіб спілкування. Аудіювання тексту монологічного характеру. Читання мовчки фрагменту художнього твору, що містить монолог одного з персонажів. Виразне читання поетичних творів (віршів, пісень), написаних у формі монологу. Мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті. Робота з деформованим текстом монологічного характеру. Переказ фрагменту казки, оповідання від імені одного з персонажів. Написання вітальної листівки, листа рідним, друзям, працівникам школи. Складання усного висловлювання-відповіді на уроці (за поданим планом або таблицею).</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих текстів художнього стилю – 4—5 хв., наукового — 3—4 хв.); <i>складає</i> первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); <i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту повідомлюваного на основі формулювання теми, основної думки; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти монологічного характеру; <i>виділяє і запам'ятовує</i> у прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі; <i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти монологічного характеру, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; <i>переказує</i> докладно (усно й письмово) почуті і прочитані тексти монологічного характеру</p>
-----------	--	--

		<p>(обсягом 80—130 слів), передбачених програмою видів за самотійно складеним простим планом, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з урахуванням комунікативного завдання, дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму;</p> <p><i>складає</i> усні та письмові висловлювання (зазначених у програмі видів) з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення;</p> <p><i>підпорядковує</i> висловлювання темі та основній думці;</p> <p><i>використовує</i> вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті;</p> <p><i>дотримується</i> вимог до монологічного мовлення й основних правил спілкування;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
--	--	---

<p>Міжпредметні зв'язки: обговорення правил спілкування (етика); робота з текстами художнього стилю (література); приклади текстів наукового стилю, складання висловлювання-відповіді на уроці (історія, географія, біологія, математика).</p>		
18	<p>Робота з текстами певного стилю, типу та жанру мовлення</p>	
	<p>Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; конкретизація уявлень про навколишній світ, подолання розладів усного та писемного мовлення; формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-стильових особливостей мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення.</p>	
	<p>Усна і письмова форми тексту (висловлювання). Простий план готового тексту. Аудіювання тексту художнього стилю. Читання мовчки тексту художнього стилю розповідного характеру. Виразне читання уривку з оповідання. Особливості побудови розповіді на основі власного досвіду. Усна розповідь про життєвий випадок.</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих текстів розмовного і художнього стилів – 4—5 хв., наукового — 3—4 хв.); <i>складає</i> первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); <i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту повідомлюваного на основі формулювання теми,</p>

<p>Складання замітки в газету (зі шкільного життя) інформаційного характеру.</p> <p>Особливості побудови опису окремих предметів і тварин.</p> <p>Обстеження предметів, пов'язаних з українською символікою, традиціями та звичаями (рушники, елементи національного костюму, вироби народних майстрів тощо).</p> <p>Докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису предметів, тварин.</p> <p>Обстеження деяких видів тварин (живих або у вигляді опудал).</p> <p>Створення усного та письмового тексту-опису окремих предметів, тварин у художньому і науковому стилях.</p> <p>Особливості побудови елементарного роздуму.</p> <p>Аудіювання тексту-статті з елементами роздуму.</p>	<p>основної думки; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення; <i>виділяє і запам'ятовує</i> у прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі; <i>добирає</i> заголовки до частин тексту (простий план); <i>ставить</i> запитання до прочитаного, відповідає на них; <i>переглядає</i> текст і знаходить у ньому вказані елементи; <i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти різних стилів (розмовного, наукового і художнього), типів, жанрів мовлення, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; <i>складає більш конкретні уявлення та поглиблює знання</i> про предмети, пов'язані з українською символікою, традиціями й звичаями та про певні види тварин ; <i>переказує</i> докладно (усно й письмово) почуті і прочитані тексти художнього і наукового стилів мовлення (обсягом 80—130 слів)</p>
--	---

	<p>Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму.</p> <p>Складання письмового твору-роздуму художнього стилю на тему, пов'язану з життєвим досвідом учнів.</p> <p>Докладний переказ тексту наукового стилю</p>	<p>зазначених у програмі видів за самостійно складеним простим планом, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з урахуванням комунікативного завдання, дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму;</p> <p><i>помічає і виправляє</i> недоліки власного мовлення;</p> <p><i>дотримується</i> вимог мовленнєвого етикету та основних правил спілкування;</p> <p><i>знаходить і виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань;</p> <p>самостійно чи з незначною допомогою вчителя <i>оцінює</i> прослуханий або прочитаний текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення.</p> <p><i>складає</i> усні та письмові твори (вказаних у програмі видів) обсягом 0,5 – 0,75 сторінки з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення;</p>
--	--	---

		<p><i>підпорядковує</i> висловлювання темі та основній думці; <i>використовує</i> вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті; уміє дібрати відповідно до умов спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній); <i>дотримується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування; <i>знаходить і виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
--	--	---

Міжпредметні зв'язки:

робота з текстами художнього стилю (література);
робота з текстами наукового стилю (історія, географія, біологія).

18	Культура усного та писемного мовлення	
	<p>Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток уваги до морфологічного складу слів та словозміни у словосполученнях; робота над граматичною структурою речення, розвиток уміння правильно складати прості поширені речення, вживати різні граматичні конструкції у зв'язному мовленні; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання вербалізму та формалізму усного та писемного мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення.</p>	

<p>Сполучники, прислівники, займенники; синоніми, спільнокореневі слова, повтори як засоби зв'язку речень у тексті.</p> <p>Розрізнення літературної лексичної норми та ненормативної лексики (вulgаризмів), слів української і російської мов з метою уникнення суржику.</p> <p>Практичне засвоєння словосполучень, у яких допускаються помилки у формі залежного слова.</p> <p>Інтонування розповідних, питальних, спонукальних, окличних речень; використання цих речень у вивчених стилях мовлення.</p> <p>Правильне інтування та написання речень з однорідними членами, із звертаннями і вставними словами, складних речень.</p> <p>Використання звертань і вставних слів у розмовному і</p>	<p>Учень:</p> <p><i>використовує</i> сполучники, прислівники, займенники; синоніми, спільнокореневі слова, повтори для зв'язку речень у тексті;</p> <p><i>редагує</i> текст, використовуючи необхідні засоби зв'язку речень.</p> <p><i>розрізняє</i> нормативну та ненормативну лексику;</p> <p><i>будує висловлювання</i>, послуговуючись нормативною лексикою;</p> <p><i>будує</i> словосполучення, використовуючи правильну форму залежного слова;</p> <p><i>розпізнає</i> види речень за метою висловлювання, окличні речення;</p> <p><i>правильно інтонує</i> речення різних видів;</p> <p><i>використовує</i> речення різних видів у вивчених стилях мовлення.</p> <p><i>розрізняє</i> однорідні члени речення, узагальнюючі слова при них, звертання, вставні слова в реченні, складні речення;</p> <p><i>правильно інтонує</i> речення з однорідними членами, звертаннями і вставними словами, складні речення;</p> <p><i>розставляє</i> розділові знаки</p>
---	---

	<p>художньому стилях мовлення.</p> <p>Вимова звуків, що позначаються буквами г і г.</p> <p>Правильна вимова наголошених і ненаголошених голосних.</p> <p>Використання логічного наголосу для виділення у вимові смислового навантаження.</p>	<p>між однорідними членами, при звертаннях і вставних словах, у складному реченні; <i>знаходить і виправляє</i> пунктуаційні помилки на вивчені правила; <i>самостійно будує</i> та <i>використовує</i> речення з однорідними членами, звертаннями і вставними словами, складні речення в розмовному й художньому стилях мовлення; <i>правильно вимовляє звуки</i>, що позначаються буквами г і г, наголошені та ненаголошені звуки; <i>використовує</i> логічний наголос для виділення у вимові смислового навантаження.</p>
--	--	---

Міжпредметні зв'язки:

приклади використання певних граматичних форм у художніх творах (література);
 приклади використання певних граматичних форм у текстах наукового стилю (історія, географія, біологія, математика).

2	<p>Вихідний діагностичний контроль</p> <p>Аудіювання тексту художнього стилю.</p> <p>Складання власного усного висловлювання, що містить опис предмета (тварини).</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих текстів художнього стилю – 4—5 хв.); <i>складає</i> первинне уявлення</p>
---	--	--

	<p>Читання мовчки тексту наукового стилю. Складання письмового висловлювання типу роздум на основі власного життєвого досвіду.</p>	<p>про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); <i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту повідомлюваного на основі формулювання теми, основної думки; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти певного стилю, типу, жанру мовлення; <i>виділяє і запам'ятовує</i> у прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі; <i>добирає</i> заголовки до частин тексту (простий план); <i>ставить</i> запитання до прочитаного, відповідає на них; <i>переглядає</i> текст і знаходить у ньому вказані елементи; <i>складає</i> усні та письмові твори (вказаних у програмі видів) обсягом 0,5 – 0,75 сторінки з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення; <i>підпорядковує</i> висловлювання темі та основній думці; <i>використовує</i> вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті;</p>
--	--	---

		<p>уміє дібрати відповідно до умов спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній); <i>дотримується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування; <i>знаходить і виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
--	--	---

6 клас

70 годин (2 години на тиждень)

(2 години для використання на розсуд учителя)

Кількість годин	Зміст роботи	Очікувані результати
2	<p>Вхідний діагностичний контроль</p> <p>Аудіювання тексту художнього стилю.</p> <p>Складання власного усного висловлювання, що містить опис предмета (тварини).</p> <p>Читання мовчки тексту наукового стилю.</p> <p>Складання письмового висловлювання типу роздум на основі власного життєвого досвіду.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих текстів художнього стилю – 4—5 хв.);</p> <p><i>складає</i> первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається);</p> <p><i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту повідомлюваного на основі формулювання теми, основної думки;</p> <p><i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти певного стилю, типу, жанру мовлення;</p> <p><i>виділяє і запам'ятовує</i> у прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі;</p> <p><i>добирає</i> заголовки до частин тексту (простий</p>

		<p>план); <i>ставить</i> запитання до прочитаного, відповідає на них; <i>переглядає</i> текст і знаходить у ньому вказані елементи; <i>складає</i> усні та письмові твори (вказаних у програмі видів) обсягом 0,5 – 0,75 сторінки з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення; <i>підпорядковує</i> висловлювання темі та основній думці; <i>використовує</i> вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті; уміє дібрати відповідно до умов спілкування стиль мовлення (розмовний, науковий, художній); <i>дотримується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування; <i>знаходить</i> і <i>виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
28	Мовлення як засіб Спілкування	
	Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток навичок зв'язного діалогічного і	

	<p>монологічного мовлення; розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання порушень усного та писемного мовлення; оволодіння вміннями невербальної комунікації: формування адекватного арсеналу мімічних, пантомімічних рухів; підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного мовлення.</p>		
8	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="228 448 594 1409"> <p>Вступ. Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Основні ознаки тексту, його структурні особливості (повторення). Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий), їх особливості та сфери використання (повторення). Типи мовлення (різновиди текстів): розповідь, опис, роздум (повторення). Жанри мовлення: оповідання, замітка, повідомлення, план роботи, оголошення Основні правила спілкування. Мета спілкування і</p> </td> <td data-bbox="594 448 978 1409"> <p>Учень: <i>розпізнає</i> текст, його структурні особливості (зачин, основну частину, кінцівку), послідовний і паралельний види зв'язку речень у тексті, нове і відоме; <i>визначає</i> ситуацію спілкування, її складові; стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий), сферу їх використання, типи (розповідь, опис, роздум) і жанри мовлення (оповідання, замітка, план роботи, оголошення)</p> </td> </tr> </table>	<p>Вступ. Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Основні ознаки тексту, його структурні особливості (повторення). Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий), їх особливості та сфери використання (повторення). Типи мовлення (різновиди текстів): розповідь, опис, роздум (повторення). Жанри мовлення: оповідання, замітка, повідомлення, план роботи, оголошення Основні правила спілкування. Мета спілкування і</p>	<p>Учень: <i>розпізнає</i> текст, його структурні особливості (зачин, основну частину, кінцівку), послідовний і паралельний види зв'язку речень у тексті, нове і відоме; <i>визначає</i> ситуацію спілкування, її складові; стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий), сферу їх використання, типи (розповідь, опис, роздум) і жанри мовлення (оповідання, замітка, план роботи, оголошення)</p>
<p>Вступ. Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Основні ознаки тексту, його структурні особливості (повторення). Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, публіцистичний, офіційно-діловий), їх особливості та сфери використання (повторення). Типи мовлення (різновиди текстів): розповідь, опис, роздум (повторення). Жанри мовлення: оповідання, замітка, повідомлення, план роботи, оголошення Основні правила спілкування. Мета спілкування і</p>	<p>Учень: <i>розпізнає</i> текст, його структурні особливості (зачин, основну частину, кінцівку), послідовний і паралельний види зв'язку речень у тексті, нове і відоме; <i>визначає</i> ситуацію спілкування, її складові; стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий), сферу їх використання, типи (розповідь, опис, роздум) і жанри мовлення (оповідання, замітка, план роботи, оголошення)</p>		

	адресат мовлення	
10	<p>Діалогічне мовлення Аудіювання тексту діалогічного характеру. Правильне інтонування й написання діалогів і речень із прямою мовою. Виразне читання за особами та інсценування уривків художніх творів, що містять діалоги. Складання та інсценування діалогів, пов'язаних з обміном думками, за опорними фразами. Складання та інсценування діалогів до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної з висловленням особистих вражень від певних подій. Моделювання й інсценування ситуацій спілкування, пов'язаних із життєвим досвідом учнів.</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст висловлювань інших людей, слідкує за змістом мовлення та його особливостями (тривалість звучання — 4—5 хв.); <i>визначає</i> тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну і другорядну інформацію, зображувально-виражальні особливості тексту; <i>читає</i> вголос знайомі тексти діалогічного характеру плавно, з гарною дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; <i>складає і розігрує</i> діалоги певного обсягу (орієнтовно 7—8 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, запитань, досягаючи комунікативної мети; <i>передає</i> емоційне забарвлення діалогу за</p>

		<p>допомогою інтонації, міміки, пантоміміки та жестів; <i>дотримується</i> норм української літературної мови, правил спілкування <i>у власному мовленні</i>; <i>висловлює</i> особисту позицію щодо обговорюваної теми (якщо незгоду з позицією співрозмовника, то так, щоб не образити його), уживає прислів'я і приказки для висновків та узагальнень.</p>
10	<p>Монологічне мовлення Аудіювання тексту монологічного характеру. Читання мовчки тексту монологічного характеру. Виразне читання монологу персонажа художнього твору. Робота з деформованим текстом монологічного характеру. Переказ фрагменту казки, оповідання від імені одного з персонажів. Складання усного висловлювання-</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> висловлювання інших людей або звукозаписи з одного прослуховування (тривалість звучання незнайомих художніх текстів 5—6 хв., текстів інших стилів (в т. ч. офіційно-ділового) — 4—5 хв.); <i>складає</i> первинне уявлення про зміст почутого (що, коли, в якій послідовності відбувається); <i>уміє прогнозувати</i> загальний характер змісту повідомлюваного на</p>

	розповіді про найкращого друга,	
--	------------------------------------	--

	<p>улюбленого літературного героя. Складання письмового висловлювання-розповіді про свої захоплення.</p>	<p>основі формулювання теми, основної думки; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти монологічного характеру; <i>виділяє і запам'ятовує</i> у прочитаному головне, тему і основну думку тексту, деталі; <i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти монологічного характеру, плавно, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм; <i>переказує</i> докладно (усно й письмово) почуті і прочитані тексти монологічного характеру обсягом 130—180 слів зазначених у програмі видів за самостійно складеним простим планом, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з урахуванням комунікативного завдання, дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму; <i>самостійно чи з незначною допомогою вчителя</i></p>
--	--	--

		<p><i>складає</i> усні та письмові висловлювання (вказаних у програмі видів) з урахуванням мети й адресата мовлення, типу і стилю мовлення; <i>підпорядковує</i> висловлювання темі та основній думці; <i>використовує</i> вивчені мовні засоби зв'язку між реченнями в тексті; <i>дотримується</i> мовного етикету та основних правил спілкування; <i>знаходить і виправляє</i> недоліки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки: повторення правил спілкування (етика); робота з текстами художнього стилю (література); приклади текстів наукового стилю (історія, географія, біологія, математика).</p>		
22	<p>Робота з текстами певного стилю, типу та жанру мовлення</p>	
<p>Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; конкретизація уявлень про навколишній світ; подолання розладів усного та писемного мовлення; формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-</p>		

	стильових особливостей мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення	
	<p>Аудіювання тексту художнього стилю.</p> <p>Читання мовчки тексту художнього стилю розповідного характеру.</p> <p>Особливості побудови опису природи.</p> <p>Обстеження елементів живої природи: рослин і тварин (робота з об'ємними картинами, муляжами, опудалами тощо).</p> <p>Виразне читання уривку оповідання з елементами опису природи.</p> <p>Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи.</p> <p>Робота з художніми засобами, пов'язаними з описом природи.</p> <p>Складання усного твору, що містить опис пейзажу, який виникає в уяві під час прослуховування аудіозапису звуків природи (щебетання птахів, шум хвиль голоси диких тварин тощо).</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст висловлювань інших людей (розповіді, лекції, повідомлення та ін.), слідує за змістом мовлення та його особливостями (тривалість звучання незнайомих художніх текстів 5—6 хв., текстів інших стилів (в т. ч. офіційно-ділового) — 4—5 хв.);</p> <p><i>визначає</i> тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну і другорядну інформацію, зображувально-виражальні особливості тексту;</p> <p><i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення;</p> <p><i>переглядає</i> більші за обсягом тексти, ніж у попередніх класах, знаходячи в них указані вчителем елементи тексту та змісту, основну і</p>

<p>Складання письмового твору про свій улюблений куточок природи у художньому стилі.</p> <p>Особливості побудови опису приміщення.</p> <p>Аудіювання тексту-опису приміщення у художньому стилі.</p> <p>Пояснювальне читання тексту-опису приміщення у науковому стилі.</p> <p>Виразне читання тексту-опису приміщення у художньому стилі.</p> <p>Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису приміщення.</p> <p>Письмовий докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису приміщення.</p> <p>Складання усного твору-опису власного помешкання.</p> <p>Складання письмового твору-опису приміщення на основі особистих вражень.</p> <p>Особливості побудови</p>	<p>другорядну інформацію; <i>осмислює і запам'ятовує</i> найважливіші змістові віхи прочитаного;</p> <p><i>аналізує</i> структуру тексту, виділяючи в ньому мікротеми, добираючи до них заголовки;</p> <p>уміє <i>складати</i> складний план готового тексту;</p> <p><i>складає</i> більш конкретні уявлення та <i>поглиблює</i> знання про елементи природи;</p> <p><i>складає</i> більш конкретні уявлення та <i>поглиблює</i> знання про елементи приміщення та інтер'єру;</p> <p><i>читає</i> вголос знайомі тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення (складніші порівняно з попереднім класом) плавно, з гарною дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;</p> <p><i>переказує</i> докладно і вибірково (усно і письмово) почуті і прочитані тексти художнього і наукового стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 130—180 слів, вибіркового — в півтора рази більше)</p>
---	--

	<p>роздуму. Аудіювання тексту-замітки до газети з елементами роздуму. Читання мовчки статті з журналу з елементами роздуму. Виразне читання уривку оповідання з елементами роздуму. Письмовий докладний переказ тексту-роздуму. Складання замітки-роздуму до газети про вчинки людей. Складання усного оголошення. Складання письмового оголошення.</p>	<p>зазначених у програмі видів, за самостійно складеним простим і складним планами, підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з дотриманням композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму; <i>помічає і виправляє</i> недоліки в своєму і чужому мовленні; <i>оцінює</i> прочитаний чи прослуханий текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення. <i>Добирає і систематизує</i> для самостійних висловлювань матеріал на основі різних джерел; <i>складає</i> усні та письмові твори (передбачених програмою видів) обсягом 0.75 – 1.25 сторінки за простим планом, обираючи відповідний до ситуації спілкування та задуму стиль мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий), а також тип мовлення (в т. ч. опис</p>
--	--	--

		<p>приміщення і природи, роздум про вчинки людей), жанри мовлення (оповідання на основі побаченого, повідомлення, план роботи, оголошення), мовні засоби, ураховуючи особливості ситуації спілкування, відповідно до заданої структури (вступ, основна частина, кінцівка), комунікативного завдання; <i>додержується</i> вимог до мовлення і основних правил спілкування; <i>помічає і виправляє</i> недоліки в своєму і чужому мовленні.</p>
<p><i>Міжпредметні зв'язки:</i> робота з текстами художнього стилю (література); робота з текстами наукового стилю (історія, географія, біологія).</p>		
14	<p>Культура усного та писемного мовлення</p>	<p><i>Корекційно-розвиткова спрямованість:</i> розвиток уваги до морфологічного складу слів та словозміни у словосполученнях; робота над граматичною структурою речення, розвиток уміння правильно складати прості поширені речення, вживати різні граматичні конструкції у зв'язному мовленні; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання формалізму та вербалізму усного та писемного мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення.</p>

<p>Правильне інтонування та написання простих речень із звертаннями, вставними словами та однорідними членами речення різних за метою висловлювання.</p> <p>Введення їх у власні висловлювання на певну тему.</p> <p>Інтонування та написання складних речень.</p> <p>Доречне використання слів із переносним значенням, стилістично забарвлених слів, лексичних повторів.</p> <p>Способи уникнення не виправданих повторів слів у тексті.</p> <p>Доречне вживання вивчених пластів лексики у власному мовленні; визначення їх ролі у текстах різних стилів</p> <p>Доречне використання слів із суфіксами і префіксами, що надають мовленню емоційного забарвлення і виразності</p> <p>Правильна вимова, написання та вживання складних і складноскорочених слів.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>правильно інтонує</i> прості речення зі звертаннями, вставними словами й однорідними членами речення та складні речення;</p> <p><i>відображає на письмі</i> відповідні розділові знаки у простих і складних реченнях;</p> <p><i>самостійно будує</i> прості речення зі звертаннями, вставними словами й однорідними членами речення та складні речення, невимушено <i>вводить</i> їх у власне мовлення;</p> <p><i>доречно використовує</i> слова з переносним значенням, стилістично забарвлені слова, лексичні повтори, вивчені пласти лексики;</p> <p><i>редагує</i> текст, усуваючи не виправдані повтори слів;</p> <p><i>правильно пише, вимовляє та використовує</i> складні і складноскорочені слова;</p> <p><i>використовує</i> в мовленні іменники-синоніми та іменники-омоніми, синоніміку відмінкових закінчень, у т. ч. як засіб</p>
---	--

	<p>Використання в мовленні іменників – синонімів, омонімів.</p> <p>Запобігання виникненню помилок у визначенні роду окремих іменників (нежить, тюль, біль).</p> <p>Уживання відмінкових форм іменників, кличного відмінка при звертанні.</p> <p>Використання в мовленні прикметників-синонімів.</p> <p>Правильне вживання в мовленні вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників і прислівників.</p>	<p>милозвучності, кличний відмінок іменників при звертанні, фразеологізми і крилаті вислови, до складу яких входять іменники; <i>правильно</i> визначає рід іменника;</p> <p><i>редагує</i> тексти з метою усунення невиправданих повторів прикметників і заміни їх синонімами;</p> <p><i>Правильно вживає</i> в мовленні прикметники та прислівники вищого та найвищого ступенів порівняння.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки:</p> <p>приклади використання певних граматичних форм у художніх творах (література);</p> <p>приклади використання певних граматичних форм у текстах наукового стилю (історія, географія, біологія, математика).</p>		
2	<p>Вихідний діагностичний контроль</p> <p>Аудіювання тексту художнього стилю</p> <p>Складання власного усного висловлювання, що містить опис природи (приміщення).</p> <p>Читання мовчки тексту публіцистичного стилю.</p> <p>Складання власного</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст висловлювань інших людей, слідкує за змістом мовлення та його особливостями (тривалість звучання незнайомих художніх текстів 5—6 хв.); <i>визначає</i> тему й основну думку, причинно-</p>

	<p>письмового висловлювання з елементами роздуму.</p>	<p>наслідкові зв'язки, основну і другорядну інформацію, зображувально-виражальні особливості тексту; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти певного стилю, типу і жанру мовлення; <i>осмислює і запам'ятовує</i> найважливіші змістові віхи прочитаного; <i>складає</i> усні та письмові твори (передбачених програмою видів) обсягом 0.75 – 1.25 сторінки за простим планом, обираючи мовні засоби, властиві певному стилю, типу та жанру мовлення, враховуючи особливості ситуації спілкування, відповідно до заданої структури (вступ, основна частина, кінцівка), комунікативного завдання; <i>додержується</i> вимог до мовлення і основних правил спілкування; <i>помічає і виправляє</i> недоліки в своєму і чужому мовленні</p>
--	---	---

7 клас

70 годин (2 години на тиждень)

(2 години для використання на розсуд учителя)

Кількість годин	Зміст роботи	Очікувані результати
2	<p>Вхідний діагностичний контроль</p> <p>Аудіювання тексту художнього стилю</p> <p>Складання власного усного висловлювання, що містить опис природи (приміщення).</p> <p>Читання мовчки тексту публіцистичного стилю.</p> <p>Складання власного письмового висловлювання з елементами роздуму.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст висловлювань інших людей, слідує за змістом мовлення та його особливостями (тривалість звучання незнайомих художніх текстів 5—6 хв.);</p> <p><i>визначає</i> тему й основну думку, причинно-наслідкові зв'язки, основну і другорядну інформацію, зображувально-виражальні особливості тексту;</p> <p><i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти певного стилю, типу і жанру мовлення;</p> <p><i>осмислює</i> і <i>запам'ятовує</i> найважливіші змістові віхи прочитаного;</p> <p><i>складає</i> усні та письмові твори (передбачених програмою видів) обсягом 0.75 – 1.25 сторінки за простим планом, обираючи мовні засоби, властиві</p>

		певному стилю, типу та жанру мовлення, враховуючи особливості ситуації спілкування, відповідно до заданої структури (вступ, основна частина, кінцівка), комунікативного завдання; <i>додержується</i> вимог до мовлення і основних правил спілкування; <i>помічає і виправляє</i> недоліки в своєму і чужому мовленні
28	Мовлення як засіб спілкування	
	<i>Корекційно-розвиткова спрямованість:</i> розвиток навичок зв'язного діалогічного і монологічного мовлення; розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання порушень усного та писемного мовлення; оволодіння вміннями невербальної комунікації: формування адекватного арсеналу мімічних, пантомімічних рухів; підвищення загальної культури усного та писемного монологічно-діалогічного мовлення.	
8	Вступ. Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Основні правила спілкування. Мета спілкування і адресат мовлення. Повторення вивченого	Учень: <i>розпізнає</i> текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті (службові і вставні слова, єдність вищо-часових форм дієслів-присудків,

	<p>про текст, його структурні особливості, загальні мовні засоби міжфразного зв'язку в тексті (практично). Повторення вивченого про стилі мовлення. Повторення вивченого про типи мовлення. Жанри мовлення: оповідання, замітка, розписка.</p>	<p>займенники, числівники); самостійно <i>визначає</i> ситуацію спілкування, стилі мовлення (розмовний, художній, науковий, офіційно-діловий, публіцистичний); типи (розповідь, опис зовнішності людини, процесу праці, роздум дискусійного характеру); жанри (оповідання, замітка, розписка), особливості їх побудови.</p>
10	<p>Діалогічне мовлення Аудіювання тексту-уривку п'єси. Читання мовчки тексту, що містить діалог дискусійного характеру. Правильне інтонування та написання діалогів і речень із прямою мовою. Доповнення прочитаного тексту діалогом, його розігрування. Виразне читання та інсценування уривків художніх творів, що містять діалоги, пов'язані з характеристикою людей.</p>	<p>Учень: <i>складає</i> діалог за зразком, поданим початком або закінченням, діалоги до монологічних текстів, доповнює відсутні репліки в поданому діалозі; <i>розігрує</i> діалог (орієнтовно 8—10 реплік для двох учнів) відповідно до запропонованої ситуації спілкування, досягаючи комунікативної мети, аргументуючи висловлені тези, спростовуючи помилкові висловлювання співрозмовника; <i>передає</i> емоційне забарвлення діалогу за допомогою інтонації, міміки, пантоміміки та</p>

	<p>дискусійного характеру за опорними фразами та їх розігрування.</p> <p>Моделювання й інсценування ситуацій спілкування, пов'язаних з характеристикою людей.</p>	<p>жестів</p> <p><i>дотримується</i> норм української літературної мови та правил спілкування; <i>висловлює</i> особисту позицію щодо обговорюваної теми, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, даючи влучну, дотепну відповідь з використанням прислів'їв і приказок;</p> <p><i>оцінює</i> текст з погляду його змісту, форми, задуму і мовного оформлення;</p>
10	<p>Монологічне мовлення</p> <p>Аудіювання тексту монологічного характеру.</p> <p>Читання мовчки тексту монологічного характеру.</p> <p>Виразне читання монологу одного з персонажів п'єси.</p> <p>Робота з деформованим текстом монологічного характеру.</p> <p>Переказ фрагменту оповідання від імені одного з персонажів.</p> <p>Доповнення замітки до</p>	<p>Учень:</p> <p><i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст незнайомого тексту монологічного характеру, визначає його тему та основну думку (тривалість звучання художнього тексту — 6—7 хв., інших стилів (у т. ч. публіцистичного) — 5—6 хв.);</p> <p><i>уміє</i> прогнозувати зміст висловлювання за формулюванням теми, поданим планом;</p> <p><i>виокремлює</i> ключові слова і записує їх у процесі</p>

	газети чи журналу	
--	-------------------	--

<p>власними судженнями, спостереженнями. Складання усного монологу-висловлення власної думки з приводу дискусійного питання. Складання письмової розгорнутої відповіді на питання, поставлене вчителем.</p>	<p>слухання; <i>визначає</i> основну та другорядну інформацію, причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості в текстах (складніших порівняно з попередніми класами); <i>складає</i> простий план почутого; <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення; <i>самостійно складає</i> складний план прочитаного; <i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти (складніші порівняно з попередніми класами) різних стилів, типів і жанрів мовлення плавно, з гарною дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражає з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, авторський задум; <i>переказує</i> докладно та стисло (усно і письмово) прослухані і прочитані тексти художнього, наукового та публіцистичного стилів</p>
---	---

		<p>мовлення обсягом (для докладного переказу 180—230 слів, стислого — в півтора рази більше), підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з дотриманням комунікативного завдання, композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму, за самостійно складеним простим і складним планами;</p> <p><i>оцінює</i> прослуханий чи прочитаний текст з погляду його змісту, форми, авторського задуму і мовного оформлення;</p> <p><i>складає</i> усні й письмові висловлювання (вказаних у програмі видів) обираючи відповідний ситуації спілкування стиль, типи та жанри мовлення, відповідні мовні засоби.</p> <p><i>додержується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування;</p> <p><i>помічає і виправляє</i> недоліки у власному і чужому мовленні.</p>
--	--	---

<p>Міжпредметні зв'язки: повторення правил спілкування (етика); робота з текстами художнього стилю (література); прикладні тексти наукового стилю (історія, географія, біологія, математика).</p>		
24	<p>Робота з текстами певного стилю, типу та жанру мовлення</p>	
<p>Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток аудіативних умінь, розширення та деталізація словесної пам'яті; збагачення та уточнення словникового запасу; конкретизація уявлень про навколишній світ; подолання порушень усного та писемного мовлення; формування навичок розрізнення та адекватного використання жанрово-стильових особливостей мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення.</p>		
	<p>Особливості побудови опису зовнішності людини. Аудіювання тексту легенди, що містить опис зовнішності людини. Читання мовчки уривку оповідання, що містить опис зовнішності людини. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини.</p>	<p>Учень: <i>складає більш конкретні уявлення та поглиблює знання про риси та елементи зовнішності людини;</i> <i>складає більш конкретні уявлення та поглиблює знання про процес праці певного роду, знаряддя праці та технічні засоби;</i> <i>розуміє з одного прослуховування фактичний зміст незнайомого тексту, визначає його тему та основну думку (тривалість звучання художнього тексту — 6—7 хв., інших стилів (у</i></p>

<p>Докладний письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису зовнішності людини.</p> <p>Робота з художніми засобами, пов'язаними з описом зовнішності людини.</p> <p>Складання усного твору-опису власної зовнішності.</p> <p>Складання письмового твору-опису зовнішності товариша або члена родини в художньому стилі.</p> <p>Аудіювання тексту наукового стилю (статті з енциклопедії, довідника).</p> <p>Читання мовчки тексту наукового стилю (статті з підручника).</p> <p>Пояснювальне читання науково-популярної статті з журналу.</p> <p>Стислий усний переказ тексту наукового стилю.</p> <p>Особливості побудови опису процесу праці.</p> <p>Ознайомлення з процесом праці представників певних</p>	<p>т. ч. публіцистичного) — 5—6 хв.);</p> <p><i>уміє</i> прогнозувати зміст висловлювання за формулюванням теми, поданим планом;</p> <p><i>виокремлює</i> ключові слова і записує їх у процесі слухання;</p> <p>самостійно <i>визначає</i> основну і другорядну інформацію, причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості в текстах (складніших порівняно з попередніми класами);</p> <p>самостійно <i>складає</i> простий план почутого;</p> <p><i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення;</p> <p><i>користується</i> з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації ознайомлювальним видом читання (відшуковує потрібну інформацію, читаючи заголовки, назву, анотацію, початок, кінцівку, окремі фрагменти тексту, орієнтується в його композиції, виділяє ключові слова, основну та</p>
---	--

<p>професій.</p> <p>Робота з аудіозаписами звуків, що супроводжують процес праці певного роду (будівництво, сільськогосподарські роботи, приготування їжі тощо).</p> <p>Стислий письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису процесу праці в художньому стилі.</p> <p>Складання усного твору-опису процесу праці, пов'язаного з використанням побутової техніки (праски, пилососа, мікрохвильової печі тощо).</p> <p>Складання письмового твору-опису процесу праці за власними спостереженнями в художньому стилі.</p> <p>Виразне читання уривку оповідання.</p> <p>Складання письмового твору-оповідання за поданим сюжетом.</p> <p>Аудіювання тексту публіцистичного стилю.</p> <p>Читання мовчки тексту</p>	<p>другорядну інформацію, ділить текст на змістові частини, максимально повно охоплює відібраний матеріал);</p> <p><i>складає</i> складний план прочитаного;</p> <p><i>визначає</i> причинно-наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості тексту;</p> <p><i>оцінює</i> прочитане з погляду змісту, форми, авторського задуму і мовного оформлення.</p> <p><i>виразно читає</i> вголос знайомі тексти (складніші порівняно з попередніми класами) різних стилів, типів і жанрів мовлення плавно, з гарною дикцією відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, виражає з допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, авторський задум;</p> <p><i>переказує</i> докладно і стисло (усно і письмово) прослухані і прочитані тексти художнього, наукового та публіцистичного стилів мовлення обсягом (для докладного переказу 180—</p>
---	---

	<p>публіцистичного стилю. Докладний усний переказ тексту публіцистичного стилю. Докладний письмовий переказ тексту-роздуму в художньому стилі. Складання усного твору-роздуму дискусійного характеру публіцистичного стилю. Написання замітки дискусійного характеру до газети. Ділові папери. Розписка. Складання розписки.</p>	<p>230 слів, стислого — в півтора рази більше), підпорядковуючи висловлювання темі та основній думці, з дотриманням комунікативного завдання, композиції, мовних, стильових особливостей та авторського задуму, за самостійно складеним простим і складним планами; <i>оцінює</i> прослуханий чи прочитаний текст з погляду його змісту, форми, авторського задуму і мовного оформлення; <i>самостійно складає</i> усні й письмові твори (передбачених програмою видів) обсягом 1 – 1,5 сторінки за простим і складним планами, обираючи відповідний ситуації спілкування стиль мовлення типи мовлення (в т. ч. описи зовнішності людини і процесу праці, роздум дискусійного характеру); жанри мовлення (оповідання за поданим сюжетом, замітка, розписка); мовні засоби відповідно до задуму</p>
--	--	--

		<p>висловлювання, стилю, типу і жанру мовлення; самостійно чи з незначною допомогою вчителя <i>збирає</i> та <i>систематизує</i> матеріал для твору; <i>додержується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування; <i>помічає і виправляє</i> недоліки у власному і чужому мовленні.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки: робота з текстами художнього стилю (література); робота з текстами наукового стилю (історія, географія, біологія).</p>		
12	Культура усного та писемного мовлення	
<p>Корекційно-розвиткова спрямованість: розвиток уваги до морфологічного складу слів та словозміни у словосполученнях; робота над граматичною структурою речення, розвиток уміння правильно складати прості поширені речення, вживати різні граматичні конструкції у зв'язному мовленні; збагачення та уточнення словникового запасу; подолання порушень усного та писемного мовлення; підвищення загальної культури усного та писемного мовлення.</p>		
	<p>Правильне вживання кількісних числівників з іменниками у всіх відмінках. Уживання числівників для позначення дат,</p>	<p>Учень: <i>утворює і вживає</i> правильно відмінникові форми числівників; <i>поєднує</i> правильно числівники з іменниками;</p>

<p>часу (годин).</p> <p>Уживання займенників для зв'язку речень у тексті.</p> <p>Використання особового займенника Ви як форми ввічливості при звертанні до однієї особи.</p> <p>Уживання одних способів дієслів чи форм певного часу замість інших.</p> <p>Побудова речень з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами.</p> <p>Уживання в мовленні безособових форм на -но, -то.</p> <p>Правильне вживання дієприслівників у власному мовленні.</p> <p>Дотримання інтонації та пунктуаційних норм у реченнях з дієприслівниковим зворотом.</p> <p>Використання дієприслівників та дієприслівникових зворотів для зв'язку речень у тексті.</p>	<p><i>створює</i> діалоги з уживанням дат і точного позначення часу, а також усні, письмові висловлювання на певну тему, використовуючи виражальні можливості числівників;</p> <p><i>доречно вживає</i> займенники для зв'язку речень у тексті;</p> <p><i>правильно використовує</i> особовий займенник Ви як форму ввічливості в усному та писемному мовленні;</p> <p><i>редагує</i> тексти щодо заміни дієслів одного способу замість інших;</p> <p><i>бере участь</i> у розігруванні діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, використовуючи з комунікативною метою дієслова у формі одного часу і способу замість іншого;</p> <p><i>самостійно конструює</i> речення з дієприкметниковими зворотами, правильно їх <i>інтонує</i> та <i>оформлює</i> письмово.</p> <p><i>Доречно вживає</i> у власному мовленні безособові форми дієслів на -но, -то.</p>
--	--

		<p><i>Правильно вживає</i> дієприслівники у власному мовленні. <i>Дотримується</i> інтонації та пунктуаційних норм у реченнях з дієприслівниковим зворотом, <i>знаходить</i> помилки та виправляє їх. <i>Використовує</i> дієприслівники та дієприслівникові звороти для зв'язку речень у тексті.</p>
<p>Міжпредметні зв'язки: приклади використання певних граматичних форм у художніх творах (література); приклади використання певних граматичних форм у текстах наукового стилю (історія, географія, біологія, математика).</p>		
2	<p>Вихідний діагностичний контроль Аудіювання тексту публіцистичного стилю Складання власного усного висловлювання, що містить опис процесу праці. Читання мовчки тексту наукового стилю. Складання власного письмового висловлювання дискусійного характеру.</p>	<p>Учень: <i>розуміє</i> з одного прослуховування фактичний зміст незнайомого тексту, визначає його тему та основну думку тривалість звучання — 5—6 хв.); <i>читає</i> мовчки відповідно до норм свого віку незнайомі тексти певного стилю, типу та жанру мовлення; <i>користується</i> з певною метою залежно від мовленнєвої ситуації ознайомлювальним видом читання; <i>визначає</i> причинно-</p>

		<p>наслідкові зв'язки, зображувально-виражальні особливості тексту; <i>оцінює</i> прочитане з погляду змісту, форми, авторського задуму і мовного оформлення. <i>самостійно складає</i> усні й письмові твори (передбачених програмою видів) обсягом 1 – 1,5 сторінки за простим і складним планами, обираючи мовні засоби відповідно до задуму висловлювання, стилю, типу і жанру мовлення; самостійно чи з незначною допомогою вчителя <i>збирає</i> та <i>систематизує</i> матеріал для твору; <i>додержується</i> вимог до мовлення та основних правил спілкування; <i>помічає і виправляє</i> недоліки у власному і чужому мовленні.</p>
--	--	---

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вавіна Л.С. Розвиток зв'язного мовлення учнів 5-9 класів допоміжної школи: Науково-методичний Посібник / Л. С. Вавіна. – К.: ВО УФЦ БФ "Візаві", 2001.
2. Литвак А.Г. Путь реабилитации и интеграции инвалидов по зрению: коррекция или профилактика / А.Г. Литвак // Дефектология, 1991. – № 6. – С. 23 – 30.
3. Литвак А.Г. Тифлопсихология: Учеб. пособие для студентов пединститутов /А.Г. Литвак. – М.: Просвещение, 1985.
4. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1—4 класи: Українська мова [упоряд.: Вашуленко М.С., Пономарьова К.І. та ін.]. — К.: Видавничий дім «Освіта», 2011.
5. Особенности познавательной деятельности слепых и слабовидящих школьников: сборник научных трудов (Выпуск седьмой) [Редакционная коллегия: А. И. Зотов, А. Г. Литвак, А. Ф. Самойлов]. – Ленинград, 1976.
6. Програми та методичні рекомендації з розвитку мовлення для дітей зі зниженим зором молодшого шкільного віку [упоряд.: Ремажевська В.М., Маруніч Л.А.]. – http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_program
7. Програми та рекомендації до розподілу програмного матеріалу загальноосвітніх

навчальних закладів для 5 – 10 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей сліпих та зі зниженим зором: Українська мова [упоряд.: Синьова Є. П., Вавіна Л. С.]. – К., 2010.

8. Савчук, Н. А. Розвиток комунікативних умінь дітей з вадами зору / Н. А. Савчук // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки : збірник наук. праць. Вип. 4 (12) / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; редкол. В. М. Синьов [та ін.]. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. С .338-344.

9. Солнцева Л. И. Современные проблемы тифлопедагогтики и тифлопсихологии / Л. И. Солнцева // Дефектология. 1991. № 5. С. 10—13.

10. Спеціальні методи навчання рідної мови слабозорих учнів: метод. рекомендації [уклад. О. В. Вежбинська, В. М. Ремажевська] ; Навчально-реабілітаційний Центр для дітей з вадами зору "Левеня". - Л. : Галицька видавнича спілка, 2003. - 32 с.

11. Українська мова: програма для 5 — 12 класів загальноосвітніх навчальних закладів [упоряд.: Г. Т. Шелехова, В.І.Тихоша, А.М.Корольчук, В. І. Новосьолова, Я.І.Остаф За ред. Л.В.Скуратівського]. — К.: Ірпінь: Перун, 2005. — 176 с.

Р е ц е н з і я

на корекційну програму „Розвиток мовлення”
для спеціальних загальноосвітніх навчальних
закладів для дітей із глибокими порушеннями зору
(5 — 7 класи)

Корекційну програму підготовлено практиками Харківського навчально-виховного комплексу імені В.Г.Короленка Н.В.Христоєвою, О.А.Тельною, Л.М.Шрамко. Вона є складовою частиною корекційно-розвивального блоку занять навчального плану і складається з „Пояснювальної записки” та змісту роботи з розвитку і корекції зв'язного усного і писемного мовлення для учнів з глибокими порушеннями зору основної ланки освіти - 5-7 класів.

У „Пояснювальній записці” наголошується на компенсаторній ролі мовлення в особистісному розвитку учнів з глибокими порушеннями зору, в підготовці незрячої дитини до успішного вивчення всіх основ наук, до самостійної життєдіяльності, правильно визначається мета і завдання цього корекційного курсу, основні принципи формування змісту. Відповідно до них виділяються основні напрямки роботи з розвитку мовлення (іх 6), за якими компонується змістовий матеріал для кожного класу. Позитивним є те, що зміст корекційної програми представлений у вигляді таблиці, в якій виділяються графи „Кількість годин”, „Зміст роботи” та „Очікувані результати”. Зміст роботи з розвитку мовлення для

кожного класу дібраний з урахуванням міжпредметних зв'язків із навчальними предметами суспільно-гуманітарного циклу, що сприятиме не лише більш якісному їх засвоєнню, а й розширюватиме світогляд учнів.

Структурно зміст корекційної програми для кожного класу доцільно розподілено за трьома основними розділами: „Мовлення як засіб спілкування“, „Робота з текстами певного стилю, типу та жанру мовлення“, „Культура усного та писемного мовлення“. Вибір для додаткового опрацювання саме цих розділів змісту сприятиме формуванню у незрячих учнів мовленнєвої компетенції, забезпечуватиме їхні потреби у грамотній міжособистісній комунікації. У старших класах все більшого значення набуває вміння учнів усвідомлено читати мовчки. Тому автори програми цілком слушно звертають увагу на вдосконалення в учнів цієї навички на корекційних заняттях.

З метою вдосконалення навичок спілкування, грамотного висловлення власних думок і почуттів в ході виконання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань в програмі пропонуються парні і групові, індивідуальні і диференційовані форми занять, які сприятимуть активізації самостійної мовленнєвої діяльності учнів.

Цінним в корекційній програмі є визначення очікуваних результатів учнів з кожного розділу

програми корекційних занять з розвитку мовлення учнів 5-7 класів, в тому числі й на етапі кінцевого вихідного діагностування. Це допомагатиме педагогу, який їх проводитиме, контролювати динаміку формування в учнів навичок самостійної мовленнєвої діяльності і вчасно надавати їм необхідну допомогу.

Позитивно в цілому оцінюючи зміст рецензованої програми, хочемо звернути увагу авторського колективу на окремі допущені в ній неточності.

1. Підготовлена ними програма є корекційною, а не навчальною, як вказано в назві і змісті програми. Вона є складовою корекційно-розвивального блоку навчального плану.

2. Реалізація змісту цієї програми відбувається на корекційних заняттях, а не на уроках чи спеціальних уроках. Тому в змісті пояснювальної записки необхідно замість вживання слова „урок” вживати „заняття, корекційне заняття”.

3. У змісті програми, починаючи зі с. 10, конче потрібно означити в графі „Очікувані результати” орієнтовні вимоги до вхідного рівня знань, умінь і навичок учнів на рівні попереднього класу. Це дасть змогу педагогу з'ясувати рівень мовленнєвої підготовленості учнів на початок навчального року, виявити їх прогалини в міжособистісній комунікації, щоб правильно сформулювати групи і пари учнів для виконання

індивідуальних і диференційованих мовленнєвих завдань.

За умови врахування висловлених побажань, зміст корекційної програми з розвитку мовлення учнів 5-7 класів в цілому можна схвалити і рекомендувати до друку і практичного використання.

Програму розглянуто на засіданні лабораторії тифлопедагогіки Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук України і рекомендовано до друку (протокол № 10 від 29.11.2012 р.).

Рецензент – провідний наук.співр.,

канд. пед. наук

Вавіна Л.С.

Зав. лабораторії, канд. пед. наук

Гудим І.М.

